

14. studeni 2002.

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU

Na temelju članka 13. Zakona o državnoj statistici (Narodne novine, br. 52/94.) Državni zavod za statistiku određuje

NOMENKLATURU PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU

I

UVOD

Trajno je opredjeljenje i strateški cilj Republike Hrvatske uključivanje u europske integracijske procese, odnosno približavanje i integriranje u Europsku uniju u što kraćem roku.

U svrhu stjecanja statusa punopravnog člana Europske unije potrebno je, kroz proces približavanja i integriranja, uskladiti pravni i gospodarski sustav Republike Hrvatske s pravnim i gospodarskim sustavom Europske unije.

Obveze prilagodbe pravnog i gospodarskog sustava Republika Hrvatska preuzela je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Europskim zajednicama i njihovim državama članicama u listopadu 2001. godine.

U procesima pregovaranja o punopravnom članstvu u Europskoj uniji, između Europske unije i zemalja kandidata za članstvo, veliki značaj, između ostaloga, pridaje se regionalnoj politici, kao važnom segmentu gospodarske politike, odnosno udovoljavanju kriterija koji se moraju uvažiti prilikom uspostave i razvoja regionalne statistike.

Potpisivanjem *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, (članak 70. točka 7. (b)), Republika Hrvatska je preuzela obvezu dostavljanja Komisiji Europskih zajednica BDP po glavi stanovnika koji je usklađen sa razinom NUTS II., a u svrhu ocjenjivanja podobnosti hrvatskih regija na temelju koje će biti određen maksimalni iznos potpora u razvojne svrhe.

Sukladno *Planu provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Vlade RH*, Državni zavod za statistiku u suradnji s drugim tijelima državne uprave obavezan je pripremiti i definirati nazivlja teritorijalnih (prostornih) jedinica Republike Hrvatske (statističkih regija) sukladno europskom

statističkom standardu – NUTS (rok studeni 2002.) te uspostaviti nazivlje istih jedinica (rok studeni 2003.).

Naime, Republika Hrvatska je obvezna odrediti prostornu podjelu svog teritorija definiranjem i uspostavom prostornih jedinica za statistiku koja će odgovarati prostornoj podjeli teritorija Europske unije prema NUTS razinama, sukladno europskom statističkom standardu **NUTS**, kao statističkom standardu za prikupljanje podataka potrebnih za razvoj, usklađivanje i promicanje regionalne statistike Europske unije.

Stoga Republika Hrvatska, u hrvatski statistički sustav uvodi **Nomenklaturu prostornih jedinica za statistiku**, koja odgovara europskom statističkom standardu NUTS, a koja će se koristiti u svrhe prikupljanja, obrade i iskazivanja podataka prema NUTS razinama kakve postoje u statističkom sustavu Europske unije, pri čemu su osobito značajni regionalni statistički podaci, odnosno pokazatelji koji će pružiti temelj za ocjenu prihvatljivosti za dobivanje pomoći iz strukturnih fondova Europske unije. Naime, strukturni fondovi Europske unije osiguravaju raspodjelu strukturnih sredstava Europske unije namijenjenih razvoju pojedinih prostornih jedinica (statističkih regija).

Sukladno navedenom, a u svrhu proizvodnje regionalnih statističkih podataka, nužno je postojanje odgovarajuće nomenklature, usklađene s europskim standardima, kao osnovnog instrumenta bez kojeg se statistički podaci ne mogu prikupljati.

II

NASTANAK, POJAM I TEMELJ NUTS-a U EUROPSKOJ UNIJI

NUTS je ustanovljen početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća u EUROSTAT-u, statističkom uredu EU, kako bi omogućio jednostavnu i jednoliku podjelu teritorija za izradu regionalnih statistika EU. NUTS se koristi za prikupljanje, razvoj, usklađivanje i promicanje regionalne statistike unutar EU.

NUTS je hijerarhijska klasifikacija s tri razine NUTS regija koje čine ekonomsko područje Europske unije za statističke potrebe. Dijeli svaku zemlju članicu na cijeli niz regija I. razine NUTS-a. Svaka od tih regija dijeli se na regije II. razine te dalje na regije III. razine. Administrativni ustroj zemalja članica općenito se temelji na dvije glavne regionalne razine (primjerice, Länder i Kreise u Njemačkoj, régions i départements u Francuskoj itd.). Kako bi se uspostavio ustroj s tri razine u svakoj zemlji, razina “koja nedostaje” stvara se okupljanjem prikladnog broja jedinica na sljedećoj nižoj razini. Na taj način se za statističke potrebe stvaraju “neadministrativne” jedinice.

Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća EUROSTAT je počeo ustanovljavati podregionalni sustav, sastavljajući klasifikaciju lokalnih jedinica kompatibilnih s NUTS-om. Naime, dvije daljnje razine (lokalne) definirane su sukladno načelima NUTS-a, pri čemu je samo peta razina određena u svim zemljama članicama te uobičajeno odgovara pojmu “općine”. Četvrta razina rijetko se definira te su je odredile samo pojedine zemlje članice i to one koje imaju administrativne jedinice na toj razini.

S obzirom na nepostojanje pravne utemeljenosti za sastavljanje i ažuriranje NUTS-a, sva pitanja u vezi s njegovim sastavljanjem i ažuriranjem do sada su se rješavala tzv. “džentlmenkim sporazumima” (“gentleman’s agreements”) između zemalja članica Europske unije i EUROSTAT-a, nakon kojih bi EUROSTAT izdao NUTS.

Stoga je Komisija Europskih zajednica u Bruxellesu u veljači 2001. godine izradila konačni *Prijedlog Uredbe Europskog Parlamenta i Vijeća o osnivanju zajedničke klasifikacije teritorijalnih (prostornih) jedinica za svrhe statistike (NUTS) – Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL in the establishment of a common classification of Territorial Units for Statistics*, kako bi se zajednička regionalna statistika postavila unutar pravnog okvira te kako bi se ustanovila jasna pravila za buduće izmjene i dopune NUTS-a.

III

TEMELJNA NAČELA NUTS-a

NUTS je kreiran i razvijen prema sljedećim načelima:

1. NUTS favorizira institucionalnu podjelu.

Pri podjeli teritorija države NUTS regije, uobičajena su dva kriterija: normativni i analitički.

Normativne regije izraz su političke volje, a njihove granice određene su prema djelokrugu zadaća lokalnih vlasti, veličini populacije regije, prema povijesnim, kulturnim i drugim faktorima te su pravno utemeljene u administrativnoj praksi.

Analitičke (ili funkcionalne) regije određene su prema analitičkim potrebama te kategoriziraju elementarna područja prema geografskim kriterijima (nadmorska visina, vrsta zemljišta) ili prema gospodarskim i socijalnim kriterijima (homogenost, komplementarnost, polarizacija regionalnog gospodarstva).

Zbog razloga vezanih uz dostupnost podataka i provedbu regionalne politike, NUTS je u zemljama članicama Europske unije utemeljen na **normativnom kriteriju**.

2. NUTS zastupa opće geografske jedinice.

Geografske jedinice osobite za pojedina područja djelatnosti (rudarske regije, željezničke regije, regije farmi, regija tržišta rada i sl.), isključuju se iz NUTS-a u korist općih geografskih jedinica kako bi regionalna podjela teritorija bila prikladna za gospodarske pokazatelje za sva područja djelatnosti.

3. NUTS je hijerarhijska klasifikacija.

NUTS je hijerarhijska klasifikacija s tri razine prostorne podjele teritorija.

Budući da je hijerarhijska klasifikacija, NUTS dijeli svaku državu članicu na cijeli broj NUTS I. regija, svaka od njih je opet podijeljena u cijeli broj NUTS II. regija i tako dalje.

IV

CILJ I PRIMJENA NUTS-a

a) NUTS se koristi kao referenca za prikupljanje podataka potrebnih za razvoj, usklađivanje i promicanje regionalne statistike Europske unije.

Tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća NUTS je postupno zamijenio specifične podjele koje su se koristile u različitim područjima statistike (poljoprivredne regije, prometne regije itd.) te je stvorio temelje za regionalne ekonomske račune, ali i regionalnu socijalnu politiku, regionalnu poljoprivrednu statistiku i druge oblike regionalne statistike.

b) NUTS se također koristi u svrhe regionalne socioekonomske analize, odnosno za analizu regionalno-nacionalnih problema (NUTS II. razina), kao i analizu regionalnih problema Europske unije (NUTS I. razina). NUTS III. razina, s obzirom da je premala za kompleksnu ekonomsku analizu, može biti korištena za ustanovljavanje specifičnih dijagnoza.

c) Važnost NUTS-a je izrada okvira regionalnih politika Europske unije u svrhu procjene prihvatljivosti dobivanja pomoći iz strukturnih fondova Europske unije za razvitak pojedinih regija (NUTS II. razina), sukladno *Uredbi Vijeća EU br. 1260/1999 od 21. lipnja 1999. godine – Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds.*

V

STRUKTURA NUTS-a U EUROPSKOJ UNIJI

Trenutni NUTS dijeli ekonomski teritorij EU na:

- 78 NUTS regija na I. razini (makro regije)
- 211 NUTS regija na II. razini (temeljne regije, odnosno pokrajine ili skupine jedinica s treće razine)
- 1 092 NUTS regija na III. razini (grofovije – županije ili kotarevi, departmani i okruzi te veći gradovi).

Lokalnu (IV.) razinu odredile su samo pojedine zemlje. Ova razina rijetko se definira, a trebala bi sadržavati jedinice veće od općina, a manje od županija ili kotareva.

Lokalna (V.) razina sastoji se od 98 433 općine ili njihovih ekvivalenata.

VI

KRITERIJI KOJI SE KORISTE PRI IZRADI NUTS-a

1. Postojeće “administrativne jedinice” (geografsko područje s upravnim vlastima) unutar zemalja članica čine prvi kriterij koji se koristi u određivanju NUTS regija.
2. Kako bi se ustanovila relevantna razina NUTS-a u koju se treba svrstati pojedina vrsta “administrativnih jedinica”, u obzir se uzima prosječna veličina te vrste administrativnih jedinica (prosječan broj stanovnika). Na razini NUTS I. prosječan broj stanovnika kreće se između 3 000 000 i 7 000 000, na razini NUTS II. između 800 000 i 3 000 000 stanovnika, dok jedinice treće razine NUTS III. u prosjeku imaju između 150 000 i 800 000 stanovnika.

Razina	Minimum	Maksimum
NUTS I.	3 000 000	7 000 000
NUTS II.	800 000	3 000 000
NUTS III.	150 000	800 000

Ukoliko prosječna veličina (prosječan broj stanovnika) administrativne razine odgovara razinama NUTS-a, administrativni ustroj prihvaća se kao podjela NUTS-a na toj razini.

3. Ako za pojedinu razinu NUTS-a u zemlji članici ne postoje “administrativne jedinice” prikladne razine, takva razina NUTS-a ustanovit će se okupljanjem prikladnog broja postojećih manjih i cijelih “administrativnih jedinica”, pri čemu će se uzeti u obzir geografski, socioekonomski, povijesni, kulturni i/ili drugi kriteriji.

Uzimajući u obzir navedene kriterije, iz “administrativnih jedinica” sastavljaju se tzv. “neadministrativne jedinice”.

VII

NOMENKLATURA PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU U HRVATSKOM STATISTIČKOM SUSTAVU

U formalnom smislu, NUTS ne postoji u zemljama koje nisu članice Europske unije. Međutim, stvaranje prostornih jedinica u statističke svrhe obveza je koja proizlazi iz Vladina Plana provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, sukladno kojem Državni zavod za statistiku i ostala tijela državne uprave moraju do studenoga 2002. godine pripremiti i definirati prostorne jedinice za statistiku Republike Hrvatske, odnosno iste uspostaviti do studenoga 2003. godine.

Dakle, u svrhu usklađivanja sa statistikom Europske unije, hrvatska državna statistika treba:

- a) odrediti podjelu teritorija prema prostornim jedinicama za statistiku koje odgovaraju NUTS regijama

- b) u statističkim istraživanjima koristiti tako određenu podjelu u svrhu proizvodnje podataka na pojedinim razinama prostornih jedinica.

VIII

NOMENKLATURA PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU REPUBLIKE HRVATSKE

Uvažavajući kriterije iz točke VI ove Nomenklature, koji se koriste za izradu NUTS-a, te sukladno kodnom sustavu i imenima koji čine ustroj NUTS-a, teritorij Republike Hrvatske dijeli se na sljedeće prostorne jedinice za statistiku:

Prostorne jedinice za statistiku regionalne razine

1. **Prostorna jedinica za statistiku I. razine**, koja odgovara NUTS I. razini, cjelokupni je teritorij Republike Hrvatske.
2. **Prostorne jedinice za statistiku II. razine**, koje odgovaraju NUTS II. razini, formiraju se grupiranjem postojećih županija Republike Hrvatske, kao administrativnih jedinica niže razine. Time nastaje **pet prostornih jedinica za statistiku II. razine**.
3. **Prostorne jedinice za statistiku III. razine**, koje odgovaraju NUTS III. razini, administrativne su jedinice (20 županija + Grad Zagreb, koji ima položaj županije). Time ove jedinice čine **21 prostornu jedinicu za statistiku III. razine**.

Prostorne jedinice za statistiku lokalne razine

1. S obzirom da ne postoji obveza uvođenja **prostornih jedinica IV. razine**, te s obzirom da u Republici Hrvatskoj ne postoje administrativne jedinice IV. razine, ova razina se ne uvodi u Nomenklaturu.
2. **Prostorne jedinice za statistiku V. razine**, kao jedinice najniže administrativne razine, su općine i gradovi.

Oznaka	Država	Prostorna jedinica za statistiku I. razine	Prostorne jedinice za statistiku II. razine	Prostorne jedinice za statistiku III. razine
HR	Hrvatska			
HR 1		Republika Hrvatska		
HR 11			Sjeverna Hrvatska	
HR 111				Koprivničko-križevačka županija
HR 112				Krapinsko-zagorska županija
HR 113				Međimurska županija
HR 114				Varaždinska županija
HR 12			Središnja Hrvatska	
HR 121				Bjelovarsko-bilogorska županija
HR 122				Grad Zagreb
HR 123				Karlovačka županija
HR 124				Sisačko-moslavačka županija
HR 125				Zagrebačka županija
HR 13			Zapadna Hrvatska	
HR 131				Istarska županija
HR 132				Ličko-senjska županija
HR 133				Primorsko-goranska županija
HR 14			Istočna Hrvatska	
HR 141				Brodsko-posavska županija
HR 142				Osječko-baranjska županija
HR 143				Požeško-slavonska županija
HR 144				Virovitičko-podravska županija
HR 145				Vukovarsko-srijemska županija
HR 15			Južna Hrvatska	
HR 151				Dubrovačko-neretvanska županija
HR 152				Splitsko-dalmatinska županija
HR 153				Šibensko-kninska županija
HR 154				Zadarska županija

Izmjene i dopune ove Nomenklature provodit će se sukladno promjenama administrativno-teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske na županijskoj razini, a stupit će na snagu prvoga dana tromjesečja, dvije godine nakon njihova usvajanja prema postupku usvajanja koji se primjenjuje na usvajanje izmjena i dopuna europske klasifikacije prostornih jedinica za statistiku.

Unutar dvije godine nakon usvojenih izmjena i dopuna Nomenklature mora se osigurati povijesna vremenska serija za novu regionalnu podjelu tijekom prethodnih pet godina.

Izmjene i dopune Nomenklature bit će objavljene u Narodnim novinama.

Ova Nomenklatura stupa na snagu danom objave u Narodnim novinama, a primjenjuje se od 1. siječnja 2004. godine za statistička istraživanja kojima se prikupljaju podaci za 2004. godinu, kao i za statistička istraživanja kojima se prikupljaju podaci za 2003. godinu, a koja se provode u 2004. godini.

Klasa:

Ur. broj:

Zagreb,

RAVNATELJ

Marijan Gredelj

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Varijanta 01

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Varijanta 02

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Varijanta 03

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Varijanta 04

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Varijanta 05

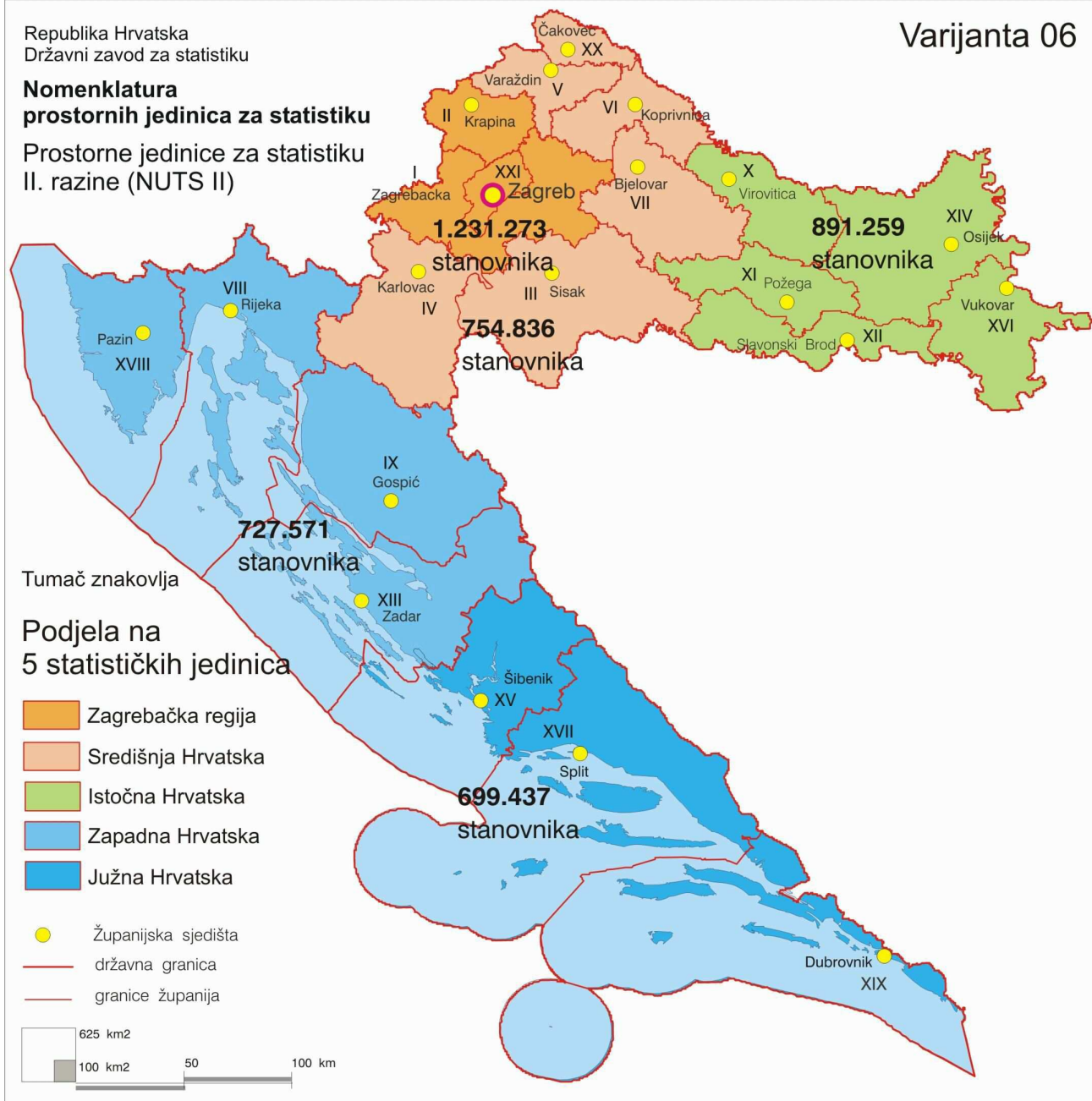
**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Varijanta 09

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

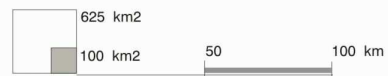

Tumač znakovlja

**Podjela na
3 statističke jedinice**

- Zagrebačka regija
- Kontinentalna Hrvatska
- Jadranska Hrvatska

- Županijska sjedišta
- državna granica
- granice županija

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Varijanta 10

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

Republika Hrvatska
Državni zavod za statistiku

Varijanta 11

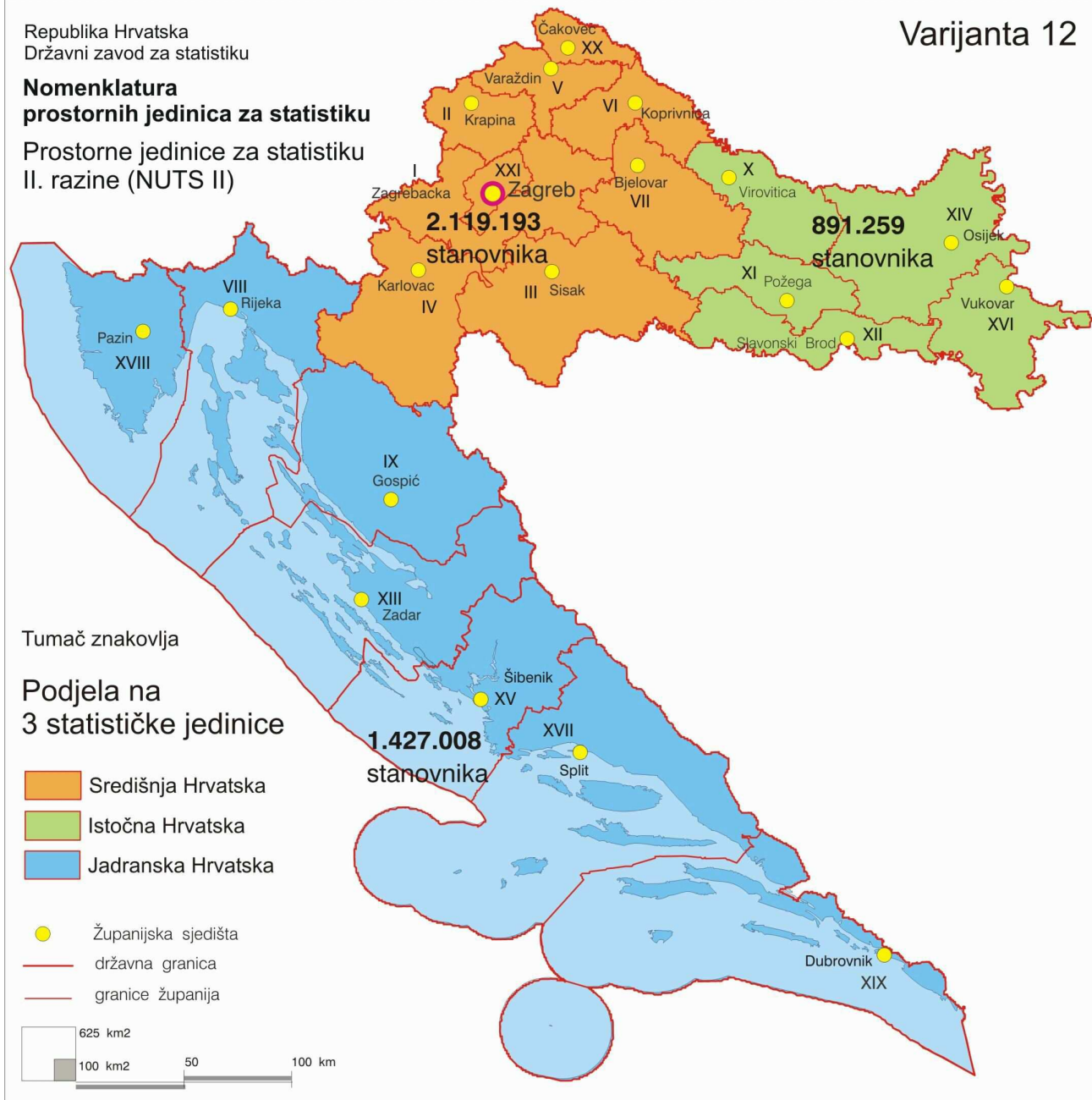
**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

**Nomenklatura
prostornih jedinica za statistiku**

Prostorne jedinice za statistiku
II. razine (NUTS II)

VARIJANTA BR.1 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	14 426	1 549 099	542 863	36.7	8 730	37.5	50.0
SJEVERNA	4 954	570 094	235 365	15.9	10 285	44.1	58.9
ISTOČNA	12 466	891 259	267 927	18.1	7 489	32.1	42.9
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.1	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.1	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 2 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	11 788	1 416 015	483 507	32.7	8 506	36.5	48.7
SJEVERNA	7 592	703 178	294 721	19.9	10 441	44.8	59.7
ISTOČNA	12 466	891 259	267 927	18.1	7 489	32.1	42.9
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.1	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.1	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 3 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	11 788	1 416 015	483 507	32.70	8 506	36.5	48.7
SJEVERNA	4 954	570 094	235 365	15.92	10 285	44.1	58.9
ISTOČNA	15 104	1 024 343	327 283	22.14	7 959	34.2	45.5
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.10	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.14	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.30	8 300	35.6	47.5

¹⁾ Izvor podataka jest Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 31. ožujak 2001.

²⁾ Zaposlene osobe - Anketa o radnoj snazi iz 2001.

³⁾ Prema Europskom programu usporedbe, BDP za Hrvatsku u 1999. iznosio je 8 300 US\$. Za regije je napravljena usporedba na temelju broja zaposlenih.

VARIJANTA BR. 4 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
GRAD ZAGREB	640	779 145	272 310	18.4	8 706	37.4	49.8
SREDIŠNJA	16 276	1 097 155	403 732	27.3	9 167	39.3	52.5
SJEVERNA	14 930	1 134 152	370 113	25.0	8 129	34.9	46.5
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.1	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.1	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 5 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
GRAD ZAGREB	640	779 145	272 310	18.4	8 706	37.4	49.8
SREDIŠNJA	16 102	1 206 964	446 562	30.2	9 217	39.6	52.7
ISTOČNA	15 104	1 024 343	327 283	22.1	7 959	34.2	45.5
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.1	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.1	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 6 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
ZAGREBAČKA	4 948	1 231 273	425 907	28,8	8 617	37,0	49,3
SREDIŠNJA	14 432	887 920	352 321	23,8	9 885	42,4	56,6
ISTOČNA	12 466	891 259	267 927	18,1	7 489	32,1	42,9
ZAPADNA	15 396	727 571	238 846	16,2	8 178	35,1	46,8
JUŽNA	9 300	699 437	193 476	13,1	6 891	29,6	39,4
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100,0	8 300	35,6	47,5

¹⁾ Izvor podataka jest Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 31. ožujak 2001.

²⁾ Zaposlene osobe - Anketa o radnoj snazi iz 2001.

³⁾ Prema Europskom programu usporedbe, BDP za Hrvatsku u 1999. iznosio je 8 300 US\$. Za regije je napravljena usporedba na temelju broja zaposlenih.

VARIJANTA BR. 7 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	16 742	1 986 109	718 872	48.6	9 017	38.7	51.6
ISTOČNA	15 104	1 024 343	327 283	22.1	7 959	34.2	45.5
ZAPADNA	11 753	565 526	193 706	13.1	8 533	36.6	48.8
JUŽNA	12 943	861 482	238 616	16.1	6 900	29.6	39.5
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 8 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
GRAD ZAGREB	640	779 145	272 310	18.4	8 706	37.4	49.8
SREDIŠNJA	16 102	1 206 964	446 562	30.2	9 217	39.6	52.7
ISTOČNA	15 104	1 024 343	327 283	22.1	7 959	34.2	45.5
JADRANSKA	24 696	1 427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 9 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
ZAGREBAČKA	3 718	1 088 841	370 962	25.1	8 487	36.4	48.6
KONTINENTALNA	28 128	1 921 611	675 193	45.7	8 753	37.6	50.1
JADRANSKA	24 696	1 427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

¹⁾ Izvor podataka jest Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 31. ožujak 2001.

²⁾ Zaposlene osobe - Anкета o radnoj snazi iz 2001.

³⁾ Prema Europskom programu usporedbe, BDP za Hrvatsku u 1999. iznosio je 8 300 US\$. Za regije je napravljena usporedba na temelju broja zaposlenih.

VARIJANTA BR. 10 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
GRAD ZAGREB	640	779 145	272 310	18.4	8 706	37.4	49.8
KONTINENTALNA	31 206	2231 307	773 845	52.3	8 640	37.1	49.4
JADRANSKA	24 696	1427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 11 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	16 742	1 986 109	718 872	48.6	9 017	38.7	51.6
ISTOČNA	15 104	1 024 343	327 283	22.1	7 959	34.2	45.5
JADRANSKA	24 696	1 427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

VARIJANTA BR. 12 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj zaposlenih	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
SREDIŠNJA	19 380	2 119 193	778 228	52.6	9 148	39.3	52.4
ISTOČNA	12 466	891 259	267 927	18.1	7 489	32.1	42.9
JADRANSKA	24 696	1 427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

¹⁾ Izvor podataka jest Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 31. ožujak 2001.

²⁾ Zaposlene osobe - Anкета o radnoj snazi iz 2001.

³⁾ Prema Europskom programu usporedbe, BDP za Hrvatsku u 1999. iznosio je 8 300 US\$. Za regije je napravljena usporedba na temelju broja zaposlenih.

VARIJANTA BR. 13 - PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU II. RAZINE (NUTS II)

	1	2 ¹⁾	3 ²⁾	4	5 ³⁾	6	7
REGIJE	Površina u km ²	Broj stanovnika	Ukupan broj stanovnika	% udio zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih RH	BDP po stanovniku prema PKM (8 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (Europa 23 300 US\$)	% BDP po stanovniku prema PKM (75% EU 17 475)
PANONSKA	31 846	3 010 452	1 046 155	70.8	8 657	37.2	49.5
JADRANSKA	24 696	1 427 008	432 322	29.2	7 547	32.4	43.2
HRVATSKA	56 610	4 437 460	1 478 477	100.0	8 300	35.6	47.5

¹⁾ Izvor podataka jest Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 31. ožujak 2001.

²⁾ Zaposlene osobe - Anketa o radnoj snazi iz 2001.

³⁾ Prema Europskom programu usporedbe, BDP za Hrvatsku u 1999. iznosio je 8 300 US\$. Za regije je napravljena usporedba na temelju broja zaposlenih.

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU

**PROJEKT
NOMENKLATURA PROSTORNIH JEDINICA
ZA STATISTIKU**

Zagreb, studeni 2002.

Izdaje i tiska Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, Ilica 3, p.p. 80

Telefon: (+385 01) 4806-111

Telefaks: (+385 01) 4817-666

E-mail: ured@dzs.hr

<http://www.dzs.hr/>

Odgovara ravnatelj Marijan Gredelj

Redaktori: Mirko Grubišić
Nenad Starc

Autori: Žaklina Čizmović, Državni zavod za statistiku
Mirko Grubišić, Državni zavod za statistiku
Petar Jakšić, Državni zavod za statistiku
Martina Mudražija, Državni zavod za statistiku
Snježana Šutalo, Državni zavod za statistiku

Ratimir Cimerman, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja
Ivana Češljaš, Ministarstvo za europske integracije
Žaklina Jurišić, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva
Štefanija Kasabašić, Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave
Vladimir Mačković, Državna geodetska uprava
Ruža Meker, Ministarstvo gospodarstva
Nikola Popović, Ministarstvo za europske integracije
Jakša Puljiz, Institut za međunarodne odnose
Nenad Starc, Ekonomski institut
Ivana Rašić, Ekonomski institut
Franka Vojnović, Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo

SADRŽAJ

PREDGOVOR	4
1. NOMENKLATURA PROSTORNIH JEDINICA EUROPSKE ZAJEDNICE - NUTS	5
1.1. Nastanak, pojam i temelj NUTS-a u Europskoj uniji	5
1.2. Temeljna načela	5
1.3. Cilj i primjena NUTS-a	6
1.4. Kriteriji koji se koriste pri izradi NUTS-a	7
1.5. Struktura NUTS-a u Europskoj uniji	8
1.6. Primjena NUTS-a u pojedinim zemljama članicama Europske unije	8
1.7. Proširenje nomenklature NUTS-a na zemlje kandidate	9
1.8. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku u hrvatskom statističkom sustavu	9
2. METODOLOŠKI PRISTUP ZA UVOĐENJE NOMENKLATURE PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU U REPUBLICI HRVATSKOJ	10
2.1. Uvod	10
2.2. Prostorne jedinice regionalne razine	11
2.2.1. Prostorna jedinica za statistiku I. razine, koja odgovara NUTS I. razini	11
2.2.2. Prostorne jedinice za statistiku II. razine, koje odgovaraju NUTS II. razini	11
2.2.3. Prostorne jedinice za statistiku III. razine, koje odgovaraju NUTS III. razini	16
2.3. Prostorne jedinice lokalne razine	17
2.3.1. Prostorne jedinice za statistiku IV. razine	17
2.3.2. Prostorne jedinice za statistiku V. razine	17
3. NACRT NOMENKLATURE PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU	17
DODATAK 1. KARTE I TABLICE S INDIKATORIMA	
DODATAK 2. NACRT NOMENKLATURE	

PREDGOVOR

Trajno je opredjeljenje i strategijski cilj Republike Hrvatske uključivanje u europske integracijske procese, odnosno približavanje i integriranje u Europsku uniju u što kraćem roku.

U svrhu stjecanja statusa punopravnog člana Europske unije potrebno je, uz ostalo uskladiti pravni i gospodarski sustav Republike Hrvatske sa pravnim i gospodarskim sustavom EU.

Obveze prilagodbe pravnog i gospodarskog sustava RH je prihvatila u listopadu 2001. potpisavši Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

U pregovorima o punopravnom članstvu u EU između EU i zemalja kandidata za članstvo veliki značaj pridaje se regionalnoj politici, kao važnom segmentu gospodarske politike, odnosno udovoljavanju kriterija koji se moraju uvažiti prilikom uspostave i razvoja regionalne statistike.

Sukladno Vladinom Planu provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Državni zavod za statistiku u suradnji s drugim tijelima državne uprave obavezan je do studenoga 2002. pripremiti i definirati, te do studenoga 2003. uspostaviti nazivlje teritorijalnih (prostornih) jedinica RH sukladno europskom statističkom standardu "The Nomenclature of Territorial Units for Statistics" - NUTS).

Uvođenjem Nomenklature u hrvatski statistički sustav uvodi se europski statistički standard za prikupljanje, obradu i iskazivanje podataka na razinama prostornih jedinica za statistiku kakve postoje u statističkom sustavu EU. Pri tome su osobito značajni regionalni statistički podaci, odnosno pokazatelji koji će pružiti temelj za ocjenu prihvatljivosti prilikom kandidiranja za pomoć iz strukturnih fondova EU koji osiguravaju raspodjelu sredstava EU namijenjenih razvoju pojedinih prostornih jedinica (tzv. statističkih regija).

Stoga je u svrhu prikupljanja regionalnih statističkih podataka nužno postojanje odgovarajuće nomenklature, usklađene s europskim standardima, kao osnovnog instrumenta bez kojeg se statistički podaci ne mogu prikupljati.

Projektni tim koji je okupio stručnjake raznih profila i predstavnike ministarstava, pripremio je ovu studiju i predložio Nomenklaturu prostornih jedinica za statistiku Republike Hrvatske.

RAVNATELJ

Marijan Gredelj

1. NOMENKLATURA PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU EUROPSKE ZAJEDNICE - NUTS

1.1. Nastanak, pojam i temelj NUTS-a u Europskoj uniji

NUTS je ustanovljen početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća u EUROSTAT-u, statističkom uredu EU, kako bi omogućio jednostavnu i jednoliku podjelu teritorija za izradu regionalnih statistika EU. NUTS se koristi za prikupljanje, razvoj, usklađivanje i promicanje regionalne statistike unutar EU.

NUTS je hijerarhijska klasifikacija s tri razine prostornih jedinica za statistiku koje čine ekonomsko područje EU za statističke potrebe. Dijeli svaku zemlju članicu na cijeli niz regija I. razine NUTS-a. Svaka od tih regija dijeli se na regije II. razine te dalje na regije III. razine. Administrativni ustroj zemalja članica općenito se temelji na dvije glavne regionalne razine (primjerice, Länder i Kreise u Njemačkoj, régions i départements u Francuskoj itd.). Kako bi se uspostavio ustroj s tri razine u svakoj zemlji, razina "koja nedostaje" stvara se okupljanjem prikladnog broja jedinica na sljedećoj nižoj razini. Na taj način se za statističke potrebe stvaraju "neadministrativne" jedinice.

Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća EUROSTAT je počeo ustanovljavati pod-regionalni sustav, sastavljajući klasifikaciju lokalnih jedinica kompatibilnih s NUTS-om. Dvije daljnje razine (lokalne) definirane su sukladno načelima NUTS-a, pri čemu je samo peta razina određena u svim zemljama članicama te uobičajeno odgovara pojmu "općine". Četvrta razina rijetko se definira te su je odredile samo pojedine zemlje.

NUTS nije pravno utemeljen pa za sada ne postoje pravila za sastavljanje i ažuriranje. Sva pitanja rješavaju se tzv. "džentlmenkim sporazumima" ("gentlemen's agreements") između zemalja članica EU i EUROSTAT-a.

Komisija Europskih zajednica u Bruxellesu je u veljači 2001. godine izradila konačni *Prijedlog Uredbe Europskog Parlamenta i Vijeća o osnivanju zajedničke klasifikacije teritorijalnih jedinica za svrhe statistike (NUTS) – Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL in the establishment of a common classification of Territorial Units for Statistics*, kako bi zajednička regionalna statistika dobila pravni okvir te kako bi se ustanovila jasna pravila za buduće izmjene i dopune NUTS klasifikacije.

1.2. Temeljna načela

NUTS je razvijen sukladno sljedećim načelima:

a) NUTS zastupa institucionalne podjele

Obično se priznaju dvije vrste regionalne podjele:

- Normativne regije kao odraz političke volje. Granice su im određene u okviru djelokruga zadaća lokalnih vlasti i veličine stanovništva regije koje najbolje odgovaraju gospodarskoj iskoristivosti potrebnih resursa u izvršavanju tih zadaća. Povijesni čimbenici također mogu igrati ulogu kako bi se zadržale autonomija pojedinih administrativnih dijelova;
- Analitičke (ili funkcionalne) regije, određene su prema analitičkim potrebama. Kategoriziraju elementarna područja prema geografskim kriterijima poput nadmorske visine ili vrste zemljišta, ili prema gospodarskim i socijalnim kriterijima poput homogenosti, komplementarnosti ili polarizacije regionalnog gospodarstva.

Zbog praktičnih razloga vezanih uz dostupnost podataka i provedbu regionalne politike, klasifikacija NUTS-a uvelike se temelji na institucionalnim podjelama koje se primjenjuju u zemljama članicama.

b) NUTS zastupa opće geografske jedinice

Geografske jedinice specifične za pojedina područja djelatnosti (poput nalazišta ugljena, područja zaposlenosti, zona željezničkog prometa, poljoprivrednih područja, urbanih područja itd.) mogu se ograničiti i koriste se u nekim zemljama članicama.

Takve su jedinice isključene iz NUTS-a u korist općih geografskih jedinica.

c) NUTS je hijerarhijska klasifikacija

NUTS dijeli svaku zemlju članicu u čitav niz regija 1. razine NUTS-a. Svaka od tih regija dijeli se na regije 2. razine NUTS-a, a ove na regije 3. razine. Izuzimajući lokalnu razinu (općine), administrativni ustroj zemalja članica općenito se temelji na dvije regionalne razine (Länder i Kreise u Njemačkoj, régions i départements u Francuskoj, Comunidades autónomas i provincias u Španjolskoj, regioni i provincije u Italiji itd.)

1.3. Cilj i primjena NUTS-a

NUTS služi kao referenca za prikupljanje, razvoj, usklađivanje i promicanje regionalne statistike Zajednice.

Tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća NUTS je postupno zamijenio specifične podjele koje su se koristile u različitim područjima statistike (poljoprivredne regije, transportne regije itd.), i stvorio je temelje za regionalne račune (regional accounts), regionalnu socijalnu statistiku, regionalnu poljoprivrednu statistiku i druge oblike regionalne statistike.

Regionalna statistika Europske unije trenutno pokriva sljedeća gospodarska područja:

Regionalni računi

Regionalni računi sastavljaju se prema Europskom sustavu integriranog gospodarskog računa (ESA) u kojem čine podsustav poznat pod kraticom ESA-Reg. Budući da je dostupnost regionalnih podataka manja od dostupnosti podataka na nacionalnoj razini, ESA-Reg pokriva samo dio računa. Krajem 2000. zemlje članice počele su predavati regionalne podatke prema Uredbi ESA 95.

Regionalni računi prema granama (podjela dodane vrijednosti, zaposlenost, plaće i bruto stvaranje novog fiksnog kapitala u 17 grana (sektora) na 2. razini NUTS-a; raspodjela dodane vrijednosti i zaposlenost u tri skupine grana (sektora) na 3. razini NUTS-a) osiguravaju skupnu mjeru proizvodne strukture regija i omogućuju izračunavanje regionalnog BDP-a.

Regionalni računi kućanstava, prema Uredbi ESA 95, pružit će informacije o raspoloživom dohotku.

U tijeku je metodološki rad na općim državnim regionalnim računima, čiji je krajnji cilj dostupnost informacija na lokalnoj razini, primjerice podjela javnih investicija prema funkciji.

Socijalna statistika

Najvažniji pokazatelji su stope nezaposlenosti usklađene na 3. razini NUTS-a. Do podatka se dolazi istraživanjem radne snage u Zajednici, prikupljanjem podataka o registriranim nezaposlenim osobama i nacionalnim procjenama aktivnog stanovništva.

Postoji i demografska statistika, te regionalna statistika radne snage i zdravstvene djelatnosti.

Poljoprivredna statistika

Regionalni računi za poljoprivredu, kontinuirana statistika korištenja zemljišta i biljne proizvodnje, regionalni podaci o stočnom fondu zajednice kao i istraživanje strukture farmi, čine koherentan skup informacija za ilustraciju poljoprivrede u pojedinim regijama.

Regionalni računi vezani uz poljoprivredu, pružaju temeljne podatke za utvrđivanje regionalnog dohotka farmi (dodana vrijednost, amortizacija, zarada, najam, kamate), a detaljna podjela konačnog outputa objašnjava koncentraciju proizvodnje i regionalnu specijalizaciju.

Ostala statistika

U nekim područjima statističkih istraživanja regionalna dimenzija je ključna. To su statistika prijevoza (istraživanja cestovnog, željezničkog, kopnenog, vodenog i teretnog prijevoza u Europskoj uniji), energetska statistika, poslovna statistika, istraživanje i razvoj (posebice potrošnje i ljudskih resursa) i, konačno, statistika okoliša.

Koncipiranje regionalne politike Europske unije

Kada je riječ o kandidiranju za strukturalna sredstva, na 2. razini NUTS-a utvrđene su regije koje se kvalificiraju za "promicanje strukturne prilagodbe regija čiji razvoj zaostaje", u skladu s Uredbom Vijeća br. 1260 / 1999. od 21. lipnja 1999. godine.

U istoj Uredbi prvenstveno u regijama 3. razine NUTS-a zacrtana je "potpora" gospodarskoj i socijalnoj pretvorbi područja koja su suočena sa strukturnim poteškoćama.

Kada je riječ o natjecanju regija za državnu pomoć, 3. razina NUTS-a koristi se također kao temeljna teritorijalna jedinica za prikaz područja predviđenih za dobivanje državne pomoći u svrhu ravnomjernijeg regionalnog razvoja.

Geografske informacije

Sustavi geografskih informacija postaju sve korisniji u podjeli i predstavljanju regionalnih i lokalnih statističkih podataka.

Komisija Europske zajednice razvija takav sustav (GISCO) već nekoliko godina, a EUROSTAT ga provodi od 1990. NUTS djeluje kao veza između ovog sustava i naših regionalnih (REGIO) i lokalnih (SIRE) statističkih baza podataka. GISCO sadrži i koristi granice svih geografskih područja NUTS-a.

Ova veza omogućuje kartografsku prezentaciju regionalnih i lokalnih podataka i osigurava korisnicima karte koje pokazuju, područja podobna za dobivanje strukturnih sredstava Komisije Europske zajednice. Općenito, pruža odjelima Komisije Europske zajednice čimbenike prostorne podjele koji im omogućuju da osmišljavaju, provode i prate politiku Europske unije (regionalnu, transportnu, politiku okoliša itd.) za koju su odgovorni.

1.4. Kriteriji koji se koriste pri izradi NUTS-a

Pri uspostavi NUTS-a polazi se od temeljnih načela:

- NUTS favorizira institucionalnu podjelu (uvažava postojeće administrativne regije)
- NUTS zastupa opće geografske jedinice
- NUTS je hijerarhijska klasifikacija

Uz navedena načela koriste se i određeni kriteriji. Najvažniji kriterij je veličina pojedine razine NUTS-a s obzirom na broj stanovnika. Prosječna veličina jedinica neke zemlje koje pripadaju prvoj razini NUTS I. kreće se između 3 000 000 i 7 000 000 stanovnika. Prosječna veličina jedinica koje pripadaju razini NUTS II. je između 800 000 i 3 000 000 stanovnika, dok jedinice III. razine u prosjeku imaju između 150 000 i 800 000. stanovnika.

KRITERIJ VELIČINE NUTS-a S OBZIROM NA BROJ STANOVNIKA

Razina	Minimum	Maksimum
NUTS I.	3 000 000	7 000 000
NUTS II.	800 000	3 000 000
NUTS III.	150 000	800 000

U obzir se uzimaju i sljedeći kriteriji:

- poželjna veličina teritorija
- homogenost statističkih regija
- prirodno-geografska raznolikost
- povijesna tradicija i geopolitičke prilike
- struktura gospodarstva i razvijenost pojedinih regionalnih identiteta.

1.5. Struktura NUTS-a u Europskoj uniji

Trenutna NUTS Nomenklatura dijeli područje svake države članice što je rezultiralo podjelom teritorija EU na:

- 78 prostornih jedinica za statistiku (statističkih regija) na NUTS I. razini (makro regije)
- 211 prostornih jedinica za statistiku (statističkih regija) na NUTS II. razini (temeljne regije, odnosno pokrajine ili skupine jedinica s treće razine)
- 1 092 prostorne jedinice za statistiku (statističke regije) na NUTS III. razini (grofovije – županije ili kotarevi, departmani i okruzi te veći gradovi)
- NUTS IV. razinu odredile su samo pojedine zemlje, koje imaju administrativne jedinice te razine; ova razina rijetko se definira, a trebala bi sadržavati jedinice veće od općina, a manje od županija ili kotareva
- 98 433 prostorne jedinice za statistiku (statističkih regija) na NUTS V. razini (općine ili njihovi ekvivalenti).

1.6. Primjena NUTS-a u pojedinim zemljama članicama Europske unije

U pojedinim zemljama članicama NUTS razine se određuju u nekoliko koraka. Prvo se analizira administrativni ustroj zemlje, a zatim se provjerava prikupljaju li se i objavljuju regionalni podaci na temelju takve regionalne raspodjele, što je obično slučaj. Zatim se analizira prosječna veličina (uglavnom s obzirom na stanovništvo) jedinica na različitim postojećim administrativnim razinama, kako bi se utvrdilo gdje te razine pripadaju u hijerarhiji NUTS-a. Moguća su dva ishoda:

- Prosječna veličina ispitivane razine više ili manje odgovara razinama NUTS-a (prosjeak drugih zemalja članica Europske unije); u tom slučaju administrativni ustroj koji se razmatra prihvaća se, bez promjena, u potpunosti kao podjela NUTS-a na toj razini; to znači da se veličina pojedinih jedinica u toj zemlji može bitno razlikovati od prosječne veličine jedinica u Europskoj uniji koje su registrirane na toj razini NUTS-a.

Primjer: U Italiji je odlučeno da postojećih 20 regiona odgovara regijama 2. razine NUTS-a. Njihov prosječan broj stanovnika (oko 2,9 milijuna stanovnika) sličan je prosjeku Zajednice (oko 1,8 milijuna), s time da su neke jedinice bitno manje (Valle d'Aosta: 120 000), ili veće (Lombardija: gotovo 9 milijuna)

- Nijedan administrativni ustroj nema prosječnu veličinu prosjeku Europske unije; u tom slučaju se u suradnji s dotičnom zemljom članicom provodi ad hoc podjela, spajanjem manjih administrativnih jedinica u "neadministrativne jedinice".

Primjer: u Portugalu nije postojao administrativni ustroj prikladan za korištenje na 3. razini, pa se od 305 jedinica (concelhos) na 4. razini spajanjem stvorilo 30 "grupos de concelhos" na 3. razini.

U oba slučaja odluka je donesena sporazumom između EUROSTAT-a i statističkih ureda zemalja članica Europske zajednice, a nakon konzultacija s glavnim odjelima Komisije Europske zajednice koji koriste regionalne statistike.

1.7. Proširenje NUTS-a na zemlje kandidate

U formalnom smislu regije NUTS-a ne postoje u zemljama koje nisu članice EU-a. Međutim, jasno je da je nužna neka vrsta prihvaćene regionalne podjele kao temelja za pregovore o pristupanju. EUROSTAT je 1996./1997. predložio podjelu za svaku od 10 zemalja uključenih u PHARE program, koje podjele su prihvaćene 1998. godine.

Te su regionalne podjele navedene u izdanju EUROSTAT-a pod naslovom: "Statistical Regions in the EFTA countries and the Central European Countries" (ISBN 92-828-7319-6).

Kako su sve te zemlje dobile ili povratile svoju gospodarsku i/ili političku neovisnost tijekom posljednjih nekoliko godina, u brojnim slučajevima administrativni ustroj je trebalo izmijeniti kako bi se što brže i lakše obavio teški zadatak gospodarskog restrukturiranja. Posljedica toga su brojne promjene regionalnih podjela o kojima je prethodno postignut sporazum između EUROSTAT-a i dotičnih zemalja. Rumunjska je, primjerice, zadržala ustroj 3. razine (judet), ali je izradila novu podjelu na drugoj razini, tako da je niz regija treće razine premješten iz jedne regije 2. razine u drugu. Poljska je potpuno preoblikovala svoj regionalni ustroj, prešavši sa 49 vojvodstava treće razine na 16 vojvodstava druge razine i zatim pregovarala s EUROSTAT-om o ustroju 3. razine koja okuplja više manjih regija (4. razine). Češka, Bugarska i Slovačka su također radikalno preoblikovale svoje regionalne podjele, a Slovenija je 2000. godine preoblikovala dvije svoje regije 3. razine.

1.8. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku u statističkom sustavu Republike Hrvatske

Formalno, NUTS ne postoji u zemljama koje nisu članice EU. Međutim, regionalna statistička podjela teritorija zemlje, tj. stvaranje prostornih jedinica u statističke svrhe, obveza je koja proizlazi iz Vladina Plana provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Sukladno navedenom Planu Državni zavod za statistiku i ostala tijela državne uprave moraju do studenoga 2002. godine pripremiti i definirati Nomenklaturu prostornih jedinica za statistiku RH, da do studenoga 2003. godine Nomenklatura mora biti i uspostavljena.

U svrhu usklađivanja sa statistikom EU, hrvatska državna statistika treba:

- a) uvesti prostorne jedinice za statistiku koje odgovaraju prostornim jedinicama za statistiku EU, odnosno NUTS klasifikaciji
- b) prikupljati i obrađivati statističke podatke na pojedinim razinama prostornih jedinica

2. METODOLOŠKI PRISTUP ZA UVOĐENJE NOMENKLATURE PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU U REPUBLICI HRVATSKOJ

2.1. Uvod

Radna grupa za uvođenje Nomenklature prostornih jedinica za statistiku provela je detaljnu analizu kriterija EU kojima je trebalo udovoljiti kako bi se definirale i uspostavile prostorne jedinice za statistiku u Republici Hrvatskoj koje odgovaraju NUTS razinama prostornih jedinica za statistiku u EU.

Radna grupa provela je sljedeće analize:

1. analiza administrativno-teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske
2. analiza statističke pokrivenosti pojedinih prostornih razina, koja je pokazala koji se podaci prikupljaju i iskazuju na pojedinim razinama i kako se one poklapaju s administrativno-teritorijalnim ustrojem Republike Hrvatske
3. analiza prosječne veličine prostornih jedinica za statistiku s obzirom na prvu, drugu i treću razinu koje razine odgovaraju NUTS I., NUTS II. i NUTS III. razini prostorne podjele teritorija EU.

Radna grupa je ustanovila da administrativne jedinice postoje na trećoj (županije) i petoj razini (općine i gradovi) te da se takve jedinice mogu odrediti kao prostorne jedinice za statistiku treće i pete razine. Na razinama prostornih jedinica koje nisu administrativne formiraju se tzv. "neadministrativne" jedinice i to spajanjem manjih administrativnih jedinica, u ovom slučaju županija.

Radna grupa je primijenila EUROSTAT-ovo načelo favoriziranja postojeće administrativne podjele i formirala "neadministrativne" jedinice druge razine slijedeći granice postojećih županija, čime je primijenjeno osnovno načelo necijepanja administrativnih jedinica.

Radna grupa je uz prosječnu veličinu prostornih jedinica (broj stanovnika), uvažila i sljedeće samostalno definirane kriterije:

- homogenost sa gledišta najučinkovitije regionalne politike (glavni kriterij)
- fizionomski kriterij
- regionalna razgraničenja uvriježena u posljednjih 50 godina
- povijesni kriterij
- kriterij središnjeg naselja
- zatečene gospodarske homogenosti.

U nastavku su prikazane provedene analize s obzirom na zadane kriterije na svakoj pojedinoj razini prostornih jedinica.

2.2. Prostorne jedinice regionalne razine

2.2.1. Prostorna jedinica za statistiku I. razine, koja odgovara NUTS I. razini

Prijedlog:

Cjelokupni teritorij Republike Hrvatske prostorna je jedinica za statistiku I. razine, koja odgovara NUTS I. razini. Osnovne karakteristike su:

Administrativna jedinica	Prikupljanje podataka za statistiku	Kriterij prosječne veličine jedinice (broj stanovnika)	
		Kriterij EU	RH
DA	DA	3 000 000 do 7 000 000	4 437 460

Obrazloženje Prijedloga:

Republika Hrvatska ima ukupno 4 437 460 stanovnika te se kao takva ne može podijeliti na dvije ili više prostornih jedinica koje bi prosječno imale između 3 000 000 i 7 000 000 stanovnika. Republika Hrvatska se stoga određuje kao prostorna jedinica za statistiku I. razine, koja odgovara NUTS I. razini.

2.2.2. Prostorne jedinice za statistiku II. razine, koje odgovaraju NUTS II. razini

Prijedlog: Republika Hrvatska dijeli se na 5 prostornih jedinica za statistiku II. razine koje odgovaraju NUTS II. razini:

Sjeverna Hrvatska	(Krapinsko-zagorska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija)
Zapadna Hrvatska	(Primorsko-goranska županija, Ličko-senjska županija, Istarska županija)
Središnja Hrvatska	(Zagrebačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Karlovačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Grad Zagreb)
Istočna Hrvatska	(Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija)
Južna Hrvatska	(Zadarska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Dubrovačko-neretvanska županija)

Osnovne karakteristike ovih područja su:

Administrativne jedinice (jedinice regionalne razine)	Prikupljanje podataka za statistiku
NE	NE

Kriterij prosječne veličine jedinice (broj stanovnika)			Ostali kriteriji (samostalno definirani)
zadani kriterij EU	prosječna veličina jedinice (broj stanovnika)	prostorne jedinice udovoljavaju (DA)/ ne udovoljavaju (NE) zadanom kriteriju	prostorne jedinice udovoljavaju (DA)/ne udovoljavaju (NE) kriterijima
800 000 – 3 000 000	887 492	DA	DA

Obrazloženje prijedloga:

S obzirom na potrebu udovoljavanja posebnih kriterija prilikom stvaranja prostornih jedinica za statistiku druge razine, koje odgovaraju NUTS II. razini, a koje nastaju grupiranjem županija, Radna grupa izradila je 13 prijedloga moguće podjele Republike Hrvatske i pripremila odgovarajuće tabele s najvažnijim geografskim, demografskim, ekonomskim pokazateljima i pripadajuće karte. Varijante su prikazane usporedno kako bi se vidjeli rezultati primjene zadanih i samostalno definiranih kriterija

PRIJEDLOZI PODJELE NA PROSTORNE JEDINICE ZA STATISTIKU DRUGE RAZINE

Varijanta	Kriterij prosječne veličine jedinice (broj stanovnika)			Ostali kriteriji (samostalno definirani)	Broj statisti- čkih regija
	zadani kriterij EU	prosječna veličina jedinice (broj stanovnika)	prostorne jedinice udovoljavaju (DA)/ ne udovoljavaju (NE) kriteriju broja stanovnika	prostorne jedinice udovoljavaju (DA)/ne udovoljavaju (NE) kriterijima/Djelo- mično	
br. 1	od 800 000 do 3 000 000	887 492	DA	DA	5
br. 2		887 492	DA	Djelomično	5
br. 3		887 492	DA	Djelomično	5
br. 4		887 492	DA	Djelomično	5
br. 5		887 492	DA	Djelomično	5
br. 6		887 492	DA	Djelomično	5
br. 7		1 109 365	DA	NE	4
br. 8		1 109 365	DA	NE	4
br. 9		1 479 153	DA	NE	3
br. 10		1 479 153	DA	NE	3
br. 11		1 479 153	DA	NE	3
br. 12		1 479 153	DA	NE	3
br. 13		2 218 730	DA	NE	2

Podjela na II. razini prostornih jedinica za statistiku (NUTS II.) izvedena je na osnovi načela uvažavanja postojeće administrativno-teritorijalne podjele, načela općih geografskih jedinica i načela redanja po hijerarhiji. Načelima je pridodan zahtjev da jedinica II. razine prosječno ne smije imati manje od 800 000, niti više od 3 000 000 stanovnika. S obzirom na broj stanovnika Hrvatska se na ovoj razini može podijeliti najviše na 5 ovakvih jedinica. Uz to, granice jedinica II. razine moraju se formirati grupiranjem jedinica nižeg reda, tj. NUTS III. jedinica odnosno u našem slučaju grupiranjem postojećih županija. To znači da se pri formiranju jedinica II. razine moraju poštivati granice županija.

Praksa Europske unije, ali i zemalja kandidata, pokazala je da se pri formiranju NUTS II. jedinica ponekad koriste i neki drugi kriteriji. Radi se o slučajevima gdje se podjela na NUTS II. razini formira tako da maksimalan broj jedinica bude prihvatljiv za korištenje sredstava iz Strukturnih Fondova EU. S obzirom da se radi o značajnim sredstvima, razumljiv je i motiv pojedinih zemalja da iskoriste što veća sredstva. Najnoviji primjer dolazi iz susjedne Slovenije koja pokušava promaknuti prijedlog o podjeli Slovenije na dvije jedinice NUTS II. gdje bi jednu činila Ljubljana s okolicom, a drugu ostatak Slovenije. Taj ostatak bi, u tom slučaju, bio u mogućnosti koristiti sredstva iz Strukturnih Fondova jer ima per capita BDP niži od 75% prosjeka per capita BDP-a Europske unije (sadašnji kriterij za korištenje sredstava Strukturnih Fondova). Međutim, stajalište EUROSTAT-a da bi Slovenija trebala biti jedna NUTS II. jedinica jer ispunjava kriterij broja stanovnika. Na taj način Slovenija ne bi bila u mogućnosti koristiti sredstva iz Strukturnih Fondova jer je razina per capita BDP na razini cijele Slovenije veća od 75% prosjeka EU. Hrvatska za sada ne treba biti opterećena ovim problemima, ne samo zbog toga što je teško procijeniti kada će se završiti proces ulaska u Europsku uniju, već i zbog toga što je sadašnja razina per capita BDP-a Hrvatske puno niža od 75% prosjeka EU. To vrijedi i za bilo koju NUTS II. jedinicu koja bi se formirala unutar Hrvatske. Jedino u slučaju izdvajanja Zagreba kao posebne NUTS II. jedinice otvorila bi se određena mogućnost da u trenutku ulaska u EU Zagreb premaši granicu za korištenje sredstava Strukturnih Fondova. Međutim, ovu mogućnost treba uzeti s rezervom jer uključuje različite teško procjenjive faktore poput snižavanja sadašnje razine kriterija za korištenje sredstava, izuzetno brz gospodarski rast Zagreba itd.

Prostorno-gospodarska heterogenost Hrvatske nalaže da se, uz zadane EUROSTAT-ove kriterije (u prvom redu homogenost statističkih regija, prirodno-geografska raznolikost, povijesna tradicija i geopolitičke prilike te struktura gospodarstva i razvijenost pojedinih regionalnih identiteta), primijene i spomenuti samostalno definirani kriteriji, prije svega onaj o homogenosti sa stajališta vođenja učinkovite regionalne razvojne politike.

Homogenost sa stajališta učinkovite regionalne razvojne politike upućuje na izbor područja u kojima će učinci mjera regionalne politike biti što ravnomjernije raspoređeni. Kako je Hrvatska izuzetno heterogena, ovakav zahtjev upućuje na najveći mogući broj područja. Izbor manjega broja većih područja otežao bi regionalnu analizu i provođenje regionalne razvojne politike jer bi se u velikim područjima mjere osjećale samo u nekim njihovim dijelovima. I analitičari i nositelji razvojne politike bili bi prisiljeni zatražiti od statističke službe da većinu podataka prikuplja na nižim razinama pa statističke jedinice na NUTS II. razini ne bi imale smisla.

Prostorno-gospodarska heterogenost Hrvatske nalaže da se, uz zadane EUROSTAT-ove kriterije, primijene i samostalno definirani kriteriji, prije svega onaj o značenju odgovarajuće podjele na NUTS II razini za prikupljanje i obradu statističkih podataka i izradu regionalnih analiza kao podloge za vođenje regionalne razvojne politike. Sa stajališta kreiranja statističke podloge za vođenje učinkovite regionalne razvojne politike najviše je pogodna podjela na što veći broj što homogenijih NUTS II. jedinica (u zadanom okviru do 5 jedinica). Zbog izuzetne heterogenosti teritorija Republike Hrvatske, praćenje podataka na manjem broju jedinica značilo bi i njihovu umanjenju vrijednost pri izradi različitih regionalnih analiza (gospodarskih, demografskih). Kao primjer može se uzeti slučaj da se podatak o veličini per capita BDP-a računa samo na razini dvije jedinice NUTS II., kontinentalne i jadranske

Hrvatske (prijedlog br. 13). Takav podatak ne otkriva mnogo jer svaka od ove dvije jedinice sadrži područja koja se međusobno značajno razlikuju prema stupnju razvijenosti. U «jadranskoj» jedinici bi se razlike u razvijenosti između Istre i Kvarnera s jedne i južnog dijela Dalmacije s druge strane izgubile u pokazateljima koji bi se računali za cijelu jedinicu i, jednako kao i na kontinentu, bili od male ili nikakve koristi nositelju razvojne politike. Ustanoviti samo dvije prostorne jedinice za statistiku na NUTS II. razini stoga ne bi imalo svrhe.

Prijedlozi br. 11 i 12 imaju gotovo isti nedostatak. Razlikuju se po tome što se u prijedlogu br. 12 Županija bilogorsko-bjelovarska nalazi u skupni županija okupljenih oko Zagreba, a u prijedlogu br. 11 u skupni slavonskih županija. Dvije od tri predložene prostorne jedinice za statistiku su, međutim, prevelike. Slavonska skupina županija je prihvatljiva jer se radi o području relativno homogene privredne strukture koja uz to udovoljava i fizionomskom i povijesnom kriteriju. Razlike između Iste i Kvarnera s jedne i južne Dalmacije s druge strane i ovdje bi, međutim, bile utopljene u prosjeku jedne velike obalne statističke jedinice. To vrijedi i za treću predloženu jedinicu koja je i sa Županijom bjelovarsko-bilogorskom, i bez nje, naglašeno heterogena. Unutar tako predložene jedinice, sjevernohrvatske županije se izdvajaju gospodarskim rezultatima, kao i gospodarskom strukturom u kojoj se ističe snažna uloga malog i srednjeg poduzetništva, dok s druge strane Karlovačka i Sisačka županija obuhvaćaju dio područja od posebne državne skrbi s velikim razvojnim poteškoćama, a struktura njihovog gospodarstva temelji se na velikim gospodarskim subjektima. Tako određena jedinica je vrlo heterogena, sa županijama puno više upućenim na Zagreb nego jedne na druge. Time ne udovoljava ni fizionomskim ni povijesnim kriterijima i stoga je neprikladna za vođenje uspješne regionalne razvojne politike. U cijelosti se ne udovoljava ni kriteriju centralnog naselja jer Zagreb kao privlačuća aglomeracija ne utječe na tako veliko područje. Mjere koje bi imale učinka u Zagrebu i u njegovoj okolini ne bi se osjetile na rubovima tako određene jedinice, te podaci prikupljeni na II. razini ne bi bili korisni nositelju razvojne politike koji prati učinke svojih mjera. Prijedlozi br. 11 i 12 stoga nisu prihvatljivi.

Prijedlozi br. 9 i br. 10 zasnovani su na regionalnom utjecaju grada Zagreba. Razlikuju se po tome što u prijedlogu br. 9 jednu od tri predložene jedinice za statistiku čine Zagreb i Zagrebačka županija, a u prijedlogu br. 10 samo Zagreb. U prijedlogu br. 9 je pri tom dobro pokazano kako se uspješnim određivanjem jedne statističke prostorne jedinice mogu zanemariti druge. Zagreb i Zagrebačka županija svakako čine prostorno-gospodarsku cjelinu koja je uslijed jakog utjecaja Zagreba pogodna za vođenje razvojne politike. Preostale dvije jedinice ostaju, prevelike, heterogene i fizionomski i povijesno neodređene i mogu im se pripisivati svi nedostaci već pripisani prijedlogu br. 13 (podjela na samo dvije jedinice). Prijedlog br. 10 je po tome još nepovoljniji. Grad Zagreb je ovdje izdvojen što bi u nekim aspektima razvojne politike bilo dobro za metropolu ali ne i za ostatak kontinentalne Hrvatske koji bi se cijeli našao u jednoj prostornoj jedinici za statistiku. Trokut kojeg obilježavaju Karlovac, Čakovec i Vukovar, i iz kojeg je izuzet Zagreb, predstavlja izrazito heterogeno područje za koje vrijede svi prigovori upućeni prijedlogu br. 13 Isto vrijedi i za «jadransku» jedinicu tako da prijedlozi br. 9 i br. 10 nisu prihvatljivi.

U prijedlogu br. 8 vodi se računa o heterogenosti kontinentalnih županija i uvažava regionalni značaj Grada Zagreba. Kontinentalne županije su stoga podijeljene na dvije prostorne jedinice za statistiku. Jednu čine 6 slavonskih županija, a drugu županije srednje Hrvatske iz kojih je Zagreb izdvojen kao posebna jedinica. Slavonske županije (ukupno 6) čine homogenu cjelinu prikladnu za oblikovanje pokazatelja za potrebe regionalne analize i regionalne razvojne politike, a isto se, kao i u prijedlogu br. 10, može reći i za grad Zagreb. Jedinica koja preostaje obuhvaća područje od Karlovca i Siska na jugu do Čakovca na sjeveru i ne udovoljava ni jednom od korištenih kriterija. Nije ni homogena ni fizionomski jedinstvena, a izostaje i povijesno utemeljenje. Pokazatelji izvedeni iz podataka prikupljenih u takvoj prostornoj jedinici prikriju bi razlike između gospodarskih struktura sjevernohrvatskih županija i Županije karlovačke i sisačko-moslavačke i ne bi koristili ni analitičarima, ni nositelju razvojne politike. Prijedlog br. 8 stoga nije prihvatljiv.

U prijedlogu br. 7 uvažene su razlike sjevernog i južnog dijela obale i otoka, te homogenost skupine slavonskih županija. Što se tiče slavonskih i dalmatinskih županija, uvažen je i povijesni kriterij, a izdvajanjem Istarske, Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije i kriterij regionalnih razgraničenja, uvriježenih u posljednjih 50 godina. Područje tih triju županija je, naime, bilo obuhvaćeno nekadašnjom Zajednicom općina Rijeka. Od četiri predložene jedinice prihvatljive su tako tri, ali ne i četvrta. Jedinica koja bi obuhvatila sjevernohrvatske županije, Zagreb, Zagrebačku županiju te Karlovačku i Sisačko-moslavačku županiju bila bi vrlo heterogena, ne bi udovoljavala fizionomskim i povijesnim kriterijima i, kao što je već rečeno u prijedlogu br. 11, ne bi bila prikladna za vođenje uspješne regionalne razvojne politike.

U prijedlogu br. 6 uvažena je potreba da se sjeverni dio Hrvatske podijeli na barem dvije prostorne jedinice za statistiku. Uz dobro odmjerenu slavonsku, primorsku i dalmatinsku jedinicu, predložena je jedinica koju čine Zagreb, Zagrebačka županije, i Županija krapinsko-zagorska. I ta jedinica je dobro odmjerena jer obuhvaća gravitacijsko područje Zagreba, pogodno za praćenje mjera razvojne politike, ali se pokazuje da je time ostavljena jedva prihvatljiva «potkova» koja se proteže od Čakovca preko Bjelovara do Karlovca. Takva prostorna jedinica obuhvatila bi izrazito različita područja koja su daleko više orijentirana na Zagreb nego jedna na drugu. Prijedlog je bliži optimalnom rješenju, nego prethodni, ali pokazuje da se optimalno rješenje ne može postići tako da se prostorne jedinice određuju jedna po jedna. Jedinice koje su takvom određivanju prve na redu bit će dobro odmjerene. One posljednje odmjeravat će se u vrlo skućenom preostalom prostoru (ovdje je na kraju ostala nesuvisla «potkova») i neće biti dobro odmjerene. Stoga ni prijedlog br. 6 nije prihvatljiv.

U prijedlozima br. 4 i br. 5 uvažena je potreba za najvećim mogućim brojem prostornih jedinica za statistiku na razini NUTS II. Istovremeno, kao i u prijedlogu br. 8, uvažen je i zahtjev za posebnim praćenjem razvojne politike u Gradu Zagrebu. Uvažavanje jednog zahtjeva i ovdje je, međutim dovelo do zanemarivanja drugih tako da je nakon izdvajanja Zagreba ostala jedinica koja, kao i jedinice iz prijedloga br. 6 i br. 8, nije pogodna za praćenje razvojne politike. U prijedlogu br. 4 izdvojena je uz to prostorna jedinica koja uz slavonske obuhvaća i županije koje graniče s Mađarskom Tako dobiveno područje homogeno je što se tiče politike prekogranične suradnje (samo Županija požeško-slavonska nije na granici) ali je u drugim aspektima toliko heterogeno da bi pokazatelji izračunati na toj razini bili potpuno beskorisni nositelju razvojne politike. Prijedlozi br. 4 i br. 5 stoga nisu prihvatljivi.

U užu izbor ušli su tako prijedlozi 1, 2 i 3. Oni uvažavaju povijesne i prostorno-gospodarske cjeline Dalmacije i Slavonije, gospodarsku upućenost Gorskog kotara i Like na Primorje, i posebno gospodarsku strukturu i razvijenost županija na sjeveru Hrvatske. Ovi prijedlozi izlaze u susret i nositelju industrijske politike koja se može uspješno provoditi samo ako je odabrano područje u kojem se nalaze povijesna industrijska središta i potrebna prometna mreža. U tom smislu predloženo je područje koje obuhvaća Zagreb, Zagrebačku županiju, Sisačko-moslavačku županiju i Karlovačku županiju. Industrijska politika, istaknuta u postojećim hrvatskim strategijskim razvojnim dokumentima kao nužnost, najuspješnije će se pratiti i provjeravati u ovako određenoj središnjoj prostornoj jedinici za statistiku.

Prijedlozi br. 1, br. 2 i br. 3 razlikuje se prema smještaju Bjelovarsko-bilogorske županije:

Prijedlog 1: Bjelovarsko-bilogorska županija priključena je središnjim hrvatskim županijama

Prijedlog 2: Bjelovarsko-bilogorska županija priključena je sjevernohrvatskim županijama

Prijedlog 3: Bjelovarsko-bilogorska županija priključena je slavonskim županijama

Problem koji ovdje treba riješiti je u tome što Bjelovarsko-bilogorska županija pokriva područje koje je gospodarskom strukturom najbližnje slavonskim županijama, a obilježjima malog i srednjeg poduzetništva najbližnje sjeverno-hrvatskim županijama. Istovremeno, Bjelovarsko-bilogorska županija, zahvaljujući zapadnom smještaju Bjelovara, snažno gravitira prema Zagrebu i očito je da će tokovi razmjene roba i usluga, te kretanja zaposlenih i nadalje biti najjači upravo na toj strani. U takvoj situaciji

središnju prostornu jedinicu za statistiku treba odrediti što šire i tako omogućiti što uspješnije praćenje i provjeravanje razvojne, a posebno industrijske politike.

S obzirom na navedeno treba se opredijeliti za prijedlog br. 1 jer je zagrebačko, karlovačko i sisačko područje objedinjeno u jednu cjelinu na NUTS II. razini pogodnije za praćenje industrijske politike od područja iz prijedloga br. 2 i br. 3. Uz to, gospodarsko stanje Bjelovarsko-bilogorske županije upućuje da joj je razvojna politika namijenjena središnjoj, primjerenija od politike namijenjene istočnoj odnosno sjevernoj Hrvatskoj. U danim ograničenjima (striktno uvažavanje županijskih granica i prosječan broj stanovnika koji ne smije biti manji od 800 000), i zahtjevima kojima se ne može istovremeno u cijelosti udovoljiti, prijedlog br. 1 je svakako najprihvatljiviji. Pojednim zahtjevima nije udovoljeno u cijelosti, ali uz najmanje moguće zanemarivanje drugih osnovnom korisniku ovako prikupljenih podataka odnosno nositelju regionalne razvojne politike, osigurana je najveća moguća količina informacija:

- prostorna jedinica za statistiku koju čine Primorsko-goranska, Ličko-senjska i Istarska županija udovoljava kriteriju regionalnih razgraničenja u posljednjih 50 godina (nekadašnja Zajednica općina Rijeka), i uvažava povezanost obalnog gospodarstva, gospodarstva u zaleđu i gospodarstva otoka. Unatoč očitim fizionomskim razlikama ove županije, zahvaljujući komplementarnosti svojih gospodarstava, čine prostornu jedinicu u kojoj će prikupljeni podaci biti relevantni za praćenje, vrednovanje i unapređivanje razvojne politike;
- prostorna jedinica za statistiku koju čine Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija udovoljava fizionomskom i povijesnom kriteriju, a i kriteriju regionalnih razgraničenja uvriježenih u posljednjih 50 godina. Gospodarska struktura ovih županija je slična, a slična je i dosegnuta razina razvoja;
- prostorna jedinica za statistiku koju čine Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb, obuhvaća područje pogodno za industrijski razvoj, a koje zbog toga treba posebno statistički pratiti. S mogućim izuzetkom Bjelovarsko-bilogorske županije, ove županije su u pogledu gospodarske strukture komplementarne Zagrebu što jamči sve jaču i bogatiju strukturiranu razmjenu, te zahtijeva dobro odmjerenu i odgovarajućim podacima potkrijepljenu razvojnu politiku;
- prostorna jedinica za statistiku koju čine Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i Međimurska županija, obuhvaća sjeverno, prigranično i u mnogome najrazvijenije područje Hrvatske. S obzirom na razvijenu gospodarsku strukturu i jako poduzetništvo, ovo područje zahtijeva posebne mjere razvojne politike, a ono zahtijeva odgovarajuće statističko praćenje. Područje stoga treba izdvojiti kao posebnu prostornu jedinicu za statistiku;
- prostorna jedinica za statistiku koju čine Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija udovoljava fizionomskom i povijesnom kriteriju te kriteriju regionalnih razgraničenja uvriježenih posljednjih 50 godina. Gospodarska struktura ovih županija je slična, a uglavnom su im zajedničke i ratne posljedice. S obzirom na razvojne poteškoće ovo područje zahtijeva posebno prilagođenu razvojnu politiku i odgovarajuće statističko praćenje.

2.2.3. Prostorne jedinice za statistiku III. razine, koje odgovaraju NUTS III. razini

Prijedlog:

Postojeće županije (sa Gradom Zagrebom koji ima položaj županije) prostorne su jedinice za statistiku III. razine, koje odgovaraju NUTS III. razini. Osnovne karakteristike ovih područja su:

Administrativna jedinica (jedinice regionalne razine)	Prikupljanje podataka za statistiku	Kriterij prosječne veličine jedinice (broj stanovnika)	
DA 20 županija + Grad Zagreb (ukupno 21 administrativna jedinica)	DA	Kriterij EU	RH
		150 000 - 800 000	211 307

Obrazloženje Prijedloga:

Postojeće županije (sa Gradom Zagrebom, koji ima položaj županije) administrativne su jedinice koje udovoljavaju zadanom kriteriju prosječne veličine jedinice (u prosjeku imaju 211 307 stanovnika). Takvim određenjem udovoljava se i načelu favoriziranja postojeće administrativne podjele.

2.3. Prostorne jedinice lokalne razine

2.3.1. Prostorne jedinice za statistiku IV. razine

Ova razina ne uvodi se u Nomenklaturu. Hrvatska na toj razini nema administrativnih jedinica a nema ni obveze uvođenja (na ovoj razini prostorne jedinice za statistiku odredilo je samo šest zemalja EU).

2.3.2. Prostorne jedinice za statistiku V. razine

Prijedlog:

Općine i gradovi prostorne su jedinice V. razine. Osnovne karakteristike ovih područja su:

Administrativna jedinica (jedinice regionalne razine)	Prikupljanje podataka za statistiku	Kriterij prosječne veličine jedinice (broj stanovnika)	
DA 123 grada i 425 općina (ukupno 548 administrativnih jedinica)	DA	Kriterij EU	RH
		najmanja administrativna jedinica	općine i gradovi

Obrazloženje Prijedloga:

Općine i gradovi pogodne su administrativne cjeline za određivanje prostornih jedinica za statistiku V. razine. Zadani kriterij EU pri formiranju prostornih jedinica za statistiku na ovoj razini je najmanja jedinica u postojećem administrativnom ustroju.

3. NACRT NOMENKLATURE PROSTORNIH JEDINICA ZA STATISTIKU

Na temelju članka 13. Zakona o državnoj statistici (Narodne novine, br. 52/94.) Državni zavod za statistiku određuje Nomenklaturu prostornih jedinica za statistiku, koja će biti objavljena u Narodnim novinama kao Odluka ravnatelja Državnog zavoda za statistiku (vidi prilog br. 15 - radni Nacrt Nomenklature prostornih jedinica za statistiku broj).